

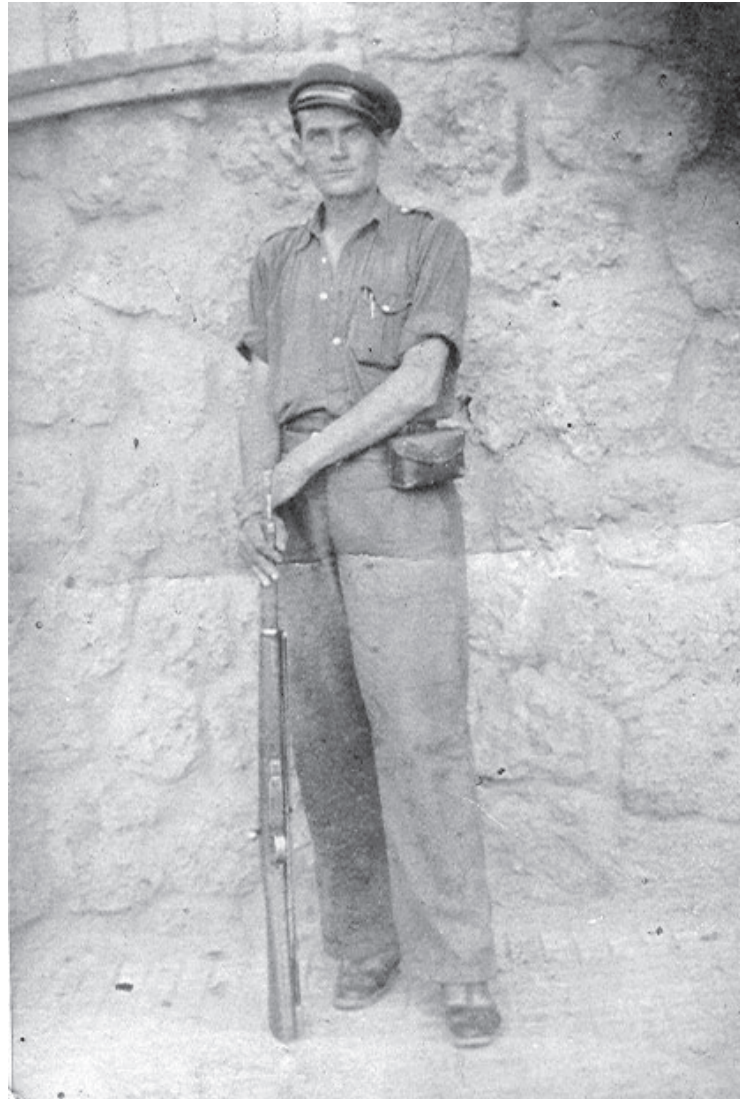
Vivències del dia que Argentona perdé l'estatus de vila republicana

FRANCESC LLADÓ

El present relat és el recull d'unes anècdotes viscudes per uns protagonistes desapareguts i per mi, al llarg de tres dies del mes de gener de 1939, relatades i recollides en el record i en el temps pels meus avis, la mare, i altres personatges anònims protagonistes d'aquells moments. Unes notes escrites i altres de via oral que amb el seu record m'han fet decidir a relatar unes vivències relacionades amb la meva infantesa. No puc deixar de sentir certa perplexitat pel fet d'haver-me estat impossible de tenir accés a cap relat relacionat amb semblants circumstàncies d'aquell dia i època. Més aviat fa la impressió que ningú vulgui recordar el que va succeir i viure. Vull remarcar que sols menciono tres llars o cases totes de família propera, admeto que fins i tot pot existir interpretacions diferents relacionades amb el relat que exposo, hem de recordar que totes les famílies d'Argentona tenien fills, pares i marits a la guerra.

Deixant enrere els horrors de la guerra, en aquells últims temps es veia venir un canvi tant en el camp polític com l'econòmic i per descomptat el moral, aquest canvi arribà i es presentà tot admetent el fet, que aquest fos ofegat amb sang i per la violència, el resultat era el triomf del feixisme, que imposava les seves doctrines per on passava i implantava el nou ordre.

Els dies 25 i 26 de gener de l'any 1939, Argentona, que no havia viscut la guerra de prop, es troba d'una forma inesperada,

Un soldat republicà a l'estiu de 1938

amb un ràpid replegament de l'exèrcit republicà cap a la frontera francesa. Contingents de soldats en un primer moment passaren per la població propera a la costa. Entrant en el mas de can Poi que es troba a una distància de dos kilòmetres del nucli urbà aquell dia es convertí en quarter d'una unitat de l'exèrcit sota les ordres del general i cabdill anomenat Lister.

Al matí del 25 de gener arribaren uns escamots de soldats i s'instal·laren en la part de l'edifici que habitaven els propietaris, aquets disgustats foren requerits a marxar; a peu sembla ser que passaren per can Domingo,¹ en el mas trobaren la Quimeta tot anant a refugiar-se a casa d'uns familiars anomenats Viladevall. La Quimeta tenia tres fills petits, dos de quatre mesos d'edat i un

1. El nom actual de la casa és ca la Quimeta.

de quatre anys. El marit es trobava presoner de l'exèrcit dit nacional des de feia un mes, fet que desconeixia la Quimeta.

Mentre un oficial de l'exèrcit republicà en retirada visitava la casa dels masovers, comunicant que no es preocupessin que no els causarien cap problema, la Iaia Pepeta com a cap de família els comunicà que els fills estaven servint en l'exèrcit. Mentre es produí l'arribada d'uns soldats intendants, prepararen unes paraules de ranxo per la tropa; els soldats regalaren uns *xuscós* i llaunes de sardines al jovent del mas, que s'ho passaven *a lo gran*.

Al mateix temps els oficials de l'estat major arribats, estaven immersos en reunions interminables, enviant i rebent comunicats per mitjà de motoristes, per més precaució situaren un guaita al capdamunt de la torre dels rellotges. Tot es convertí en un garbuix, en la carretera el brogit de camions amb tropes, vehicles de tota mena carregats d'armes, soldats acampats en el bosquet que es trobava a tocar del mas. Molts civils fugitius, caminant, passaven per la muntanya o camp a través, també per la carretera en totes direccions principalment cap a Dosrius, amb la finalitat de traspasar el coll de can Bordoï, en direcció Sant Celoni camí d'Hostalrich. En aquells indrets tingué lloc al cap d'un o dos dies una escaramussa amb l'exèrcit franquista; l'exèrcit republicà preparava aquests combats de distracció, per aguantar l'avanç de l'exèrcit dit nacional, amb l'única finalitat de facilitar la retirada de les restes de l'exèrcit, i la fugida de civils; ¡la guerra estava perduda!

Molt a prop, el mateix dia 25 de gener, a can Pins, el mas en què habitaven els pares de la Quimeta, l'avi Pepet comunicà als soldats republicans que s'instal·laven als voltants de can Pins, que també

tenien dos fills i dos gendres al front. L'estada de les tropes en retirada fou de dos intensíssims dies, l'activitat no variava ni de dia ni de nit, al tercer dia, el 27 de gener, al matí tot l'entorn del mas estava encalmat, els cotxes i vehicles dels oficials de comandament ja no estaven aparcats al pati del mas, dels seus entorns havien desaparegut la majoria dels altres transports, sols restaven uns soldats d'intendència recollint els estris i la caldera amb la qual havien fet l'últim cafè, amb una salutació amb el braç desaparegueren amb pressa, carretera de Dosrius enllà.

Malgrat que en els primers minuts feia la impressió com si es fes el silenci; a mesura que creixia el dia es començà a incrementar amb una munió de gent que fugia en direcció a la frontera francesa; al fer-se de dia havia començat un nou brogit de gent a peu, en cotxe, amb carro, camions i tot el que es pot imaginar, tenien posada l'esperança de salvar-se de la persecució implacable que els produïa la por per l'arribada de les forces franquistes. Tenien coneixement que el dia abans havia caigut Barcelona en mans *nacionales*.

Era qüestió d'hores que és produí l'arribada a la població d'Argentona de les tropes feixistes; en el poble es trobava poca gent pels carrers, les cases estaven tancades. Eren les 5 de la tarda, quan els últims fugitius tombaren Sant Sebastià avall, uns quants vailets i alguna persona gran trasquejava al capdamunt del carrer Gran, al voltant de la capella de Sant Sebastià. Quan es començà a notar una remor provinent de la carretera de Vilassar, una avançada de l'exèrcit nacional arribava a Argentona, el soroll augmentà i tot d'una aparegueren dues tanquetes "italianes" que en missió de descoberta

Els dies 25 i 26 de gener de l'any 1939, Argentona, que no havia viscut la guerra de prop, es troba d'una forma inesperada, amb un ràpid replegament de l'exèrcit republicà cap a la frontera francesa. Contingents de soldats en un primer moment passaren per la població d'Argentona propera a la costa. Entrant en el mas de can Poi que es troba a una distància de dos kilòmetres del nucli urbà aquell dia es convertí en quarter d'una unitat de l'exèrcit sota les ordres del general i cabdill anomenat Lister.

enfilaren amb precaució el carrer Gran cap amunt, la gent que els esperava se'ls miraven encuriolats, i tot d'una la campana² de la capella de Sant Sebastià comença a tocar en senyal de benvinguda, la gent esclatà amb crits d'alegria.

Argentona estava alliberada!, per l'exèrcit "Nacional" no sabem el que pensarien els que havien fugit i abandonant quant tenien; els que arribaven eren els invasors i rebels.

A l'endemà amb desconcert però mogudes per la necessitat de portar un tros de pa a casa, moltes d'aquelles persones mancades del més elemental per sobreviure en el dia a dia; es dirigiren vers els camps i regadius que es trobaven mig abandonats pels homes que un dia marxaren a la guerra, alguns d'ells morts, altres, la majoria, internats en camps de concentració, els supervivents s'apressaven a treballar i sembrar en vinyes i regadius, per extreure de la terra generosa el que els homes ingrats i obcecats no sabien compartir amb generositat.

2. Un veí de l'entorn de Sant Sebastià tenia la campana amagada a casa seva, a l'espera d'aquest moment per poder col·locar-la al lloc que li corresponia.